

**ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Рев-68/2001
Бања Лука, 15.3.2002. године**

У И М Е Н А Р О Д А

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Бајагић Здравка, као председника вијећа, Лукић Драгослава, Бајић Петра, Росић Јове и Нинић Јанка, као чланова вијећа, у правној ствари тужиље Т. М., Ч., коју заступа пуномоћник Ч. М., адвокат, С., против тужене Развојне банке АД Б. Л. – Филијала С. коју заступа пуномоћник Ч. Р., ради заштите права из радног односа, одлучујући о ревизији тужиље против пресуде Окружног суда у Т. број Гж-152/2000 од 10.10.2000. године, на сједници одржаној 15.3.2002. године, донио је

П Р Е С У Д У

Ревизија се одбија.

О б р а з л о ж е њ е

Првостепеном пресудом Основног суда у С.број П-145/99 од 28.2.2000. године одбијена је тужилца Т. М. с тужбеним захтјевом да се тужена Развојна банка АД Б.Л. – Филијала С. обавезе да је врати на радно мјесто курира – чистачице или на неко друго одговарајуће радно мјесто, да јој успостави сва права из радног односа почев од 1.1.1994. године па до поновног враћања на посао, као да прекида радног односа није ни било, да јој на име неисплаћене зараде и других накнада које произилазе из радног односа исплати укупан новчани износ који би прецизирала по извршеном вјештачењу од вјештака финансијске струке, с важећом законском каматом, уз накнаду парничних трошкова, све у року од 15 дана под пријетњом извршења. Тужилца је обавезана да туженој накнади парничне трошкове у износу од 40 КМ у року од 15 дана под пријетњом извршења.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Т. број Гж-152/2000 од 10.10.2000. године одбијена је као неоснована жалба тужиље и потврђена првостепена пресуда.

Тужилца је изјавила ревизију против другостепене пресуде због погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се обје нижестепене пресуде укину и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Одговор на ревизију није поднесен.

Републички јавни тужилац се није изјаснио о поднесеној ревизији у смислу члана 390. став 3. Закона о парничном поступку (“Службени лист СФРЈ” број: 4/77 ди 35/91 и “Службени гласник Републике Српске” број 17/93 до 32/94, у даљем тексту: ЗПП).

Ревизија није основана.

Предмет спора је тужбени захтјев тужиље да је тужена врати на радно мјесто курира – чистачице или неко друго одговарајуће радно мјесто, да јој успостави сва права из радног односа од 1.1.1994. године до поновног враћања на посао, те да јој исплати накнаду плате и осталих зарада за тај период са законском затезном каматом, уз досуђење парничних трошкова.

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, тужилца је раније била запослена у Служби друштвеног књиговодства БиХ – Филијали Г., Експозитури Ч. Почетком рата Експозитура Ч. припојена је новооснованој Служби друштвеног књиговодства РС – Филијали С. Та служба сада послује као Развојна банка АД Б. Л. – Филијала С. – Експозитура Ч. Приликом избијања ратних дејстава на подручју Општине Ч. 1992. године, један број лица се је иселио из тог краја, па је и тужилца неко вријеме била одсутна из Ч. Тужена није доносила никакво рјешење о радном односу тужилце (тј. ни о заснивању, ни о престанку радног односа). Тадашња Служба за платни промет и финансијску контролу у РС – Филијала Ф., на основу одлуке о оснивању, позвала је писмено,

обавјештењем од 15.9.1992. године све раднике који су до 4.4.1992. године били у радном односу код Службе друштвеног књиговодства – Филијала Г. да се у року од 15 дана јаве ради заснивања радног односа, с тим да ће се у противном сматрати да су добровољно прекинули радни однос. Обавјештење је било истакнуто и на огласној табли експозитуре у Ч. Са лицима која су се јавила на оглас, засниван је радни однос са даном њиховог јављања. Тужила се није јавила па је на радно мјесто курира – чистачице 9.12.1992. године примљена у радни однос С. Р.. Тужила се је јавила тек 1994. године кад је била ангажована за извршавање послова чистачице, али само у периоду од 23.5.1994. године до 11.10.1994. године и то на основу уговора о раду од 1.11.1994. године, за шта јој је исплаћена накнада у износу од 200 динара (према налогу благајни од 7.11.1994. године о исплати наведеног износа, овдје се ради о уговору о дјелу). По истеку овог периода тужила није више радила код тужене, нити јој се је писмено обраћала за заснивање радног односа, односно за враћање на рад. Тужбу, којом је покренут овај спор, поднијела је 31.8.1999. године.

Првостепени суд је стао на становиште да тужилци припада право на судску заштиту и без коришћења интерне заштите, јер јој је тужена својим понашањем (недоношењем рјешења о престанку радног односа) онемогућила да се користи правом приговора, па она не може сносити штетне посљедице пропуста тужене. Суд је међутим нашао да тужбени захтјев није основан. Тиме што је ранија Служба за платни промет и финансијку контролу РС – Филијала Ф. преузела Експозитуру Ч., са радницима Експозитуре није аутоматски успостављен радни однос, него је засниван накнадно, послје објављивања огласа од 15.9.1992. године и то даном јављања на посао радника запослених до 4.4.1992. године. Тужила се није јавила на оглас, па није ни могла засновати радни однос код тужене, а из чињенице да је 1.11.1994. године закључила са туженом уговор о раду који је и извршен, произилази да је била свјесна свог радноправног статуса (тј. да није у радном односу код тужене). Из тих разлога првостепени суд је одбио њен тужбени захтјев.

Чињенична утврђења и правно схватање првостепеног суда прихваћени су и у другостепеној пресуди. Према становишту другостепеног суда, ако се и пође од тога да је тужила била у радном односу код тужене, она је, дуготрајним недолажењем на посао и нејављањем туженој за вријеме од најмање годину и по дана, прећутно манифестовала вољу да јој тај радни однос престане, при чему није ни битно то, што није донесено формално рјешење о престанку њеног радног односа, које би у овом случају могло бити само декларативног, а не и конститутивног карактера.

Претходни поступак интерне заштите као услов за остваривање права на судску заштиту, обавезан је по схватању овога суда онда, кад предузеће или други послодавац доноси конститутивни акт, којим је, по мишљењу радника, повријеђено његово право из радног односа (на примјер рјешење о престанку радног односа). Одређена права из радног односа су међутим заснована на самом закону, проистичу непосредно из њега и не могу се ограничавати актима послодавца (на примјер, право на зараду, на годишњи и дневни одмор и сл.). Ако радник сматра да му је повријеђено субјективно материјално право из радног односа које је непосредно засновано на закону, не би било у духу правила о радним односима да се он, под теретом губитка тог права, обавезно обраћа органима интерне заштите. У овом случају радник би се, према томе могао обратити непосредно тужбом суду и без претходно исцрпљеног поступка интерне заштите.

Тужила свој тужбени захтјев заснива на схватању да јој радни однос код тужене није ни престао. Неспорно је наиме да је она до почетка ратних дејстава на подручју Општине Ч. 1992. године била запослена у Експозитури Ч., Филијале Г., тадашње Службе друштвеног књиговодства БиХ. Тужила сматра да јој радни однос није могао престати каснијим организационим трансформацијама Експозитуре, а ни на други начин, јер јој рјешење о томе није никад уручено. Она је, додуше, у тужби тражила да се тужена обавезе да је врати на радно мјесто курира – чистачице или друго одговарајуће радно мјесто уз успостављање права из радног односа од 1.1.1994. године до поновног враћања на посао. Смисао њеног тужбеног захтјева је међутим у томе да се утврди да постоји радни однос између ње и тужене, из којег она изводи остала права чију заштиту тражи тужбом. За подношење такве тужбе није по оцјени овог суда, с обзиром на напријед рјечено, било обавезно да се исцрпи претходни поступак интерне заштите. Из тих разлога, а не оних који су наведени у првостепеној пресуди, тужила је остварила право на судску заштиту у овом спору.

Правилан је закључак нижестепених судова да не постоји радни однос тужилце са туженом, односно да тужена није дужна да “тужилцу врати на радно мјесто курира – чистачице или на неко

друго одгорварајуће радно мјесто”, а досљедно томе ни да изврши остале обавезе које су тражене тужбеним захтјевом. Већ је указано на то да се тужиља, према чињеничном утврђењу нижестепених судова, није јављала туженој најмање годину и по дана од кад је, почетком рата 1992. године, напустила Ч. Томе треба додати да је тужбу за заштиту права из радног односа поднијела првостепеном суду тек на дан 31.8.1999. године. Непредузимање активних радњи од стране тужиље кроз тако дуг временски период, упућује на закључак да се је она доиста прећутно сагласила са тим да јој престане радни однос и под претпоставком да је раније био заснован. Тачно је да је тужена била дужна да о томе донесе рјешење и уручи га тужиљи, с поуком о праву на приговор, али при овако утврђеном чињеничном стању у погледу понашања тужиље последице напуштања Ч., наведени пропуст тужене не може бити од утицаја на пресуђење у овом спору.

На правилност оваквог схватања упућује законска одредба према којој раднику престаје радни однос без његове сагласности ако неоправдано изостане са посла одређен број радних дана (пет радних дана узастопно у смислу члана 75. став 2. тачка 3. Закона о основним правима из радног односа - “Службени лист СФРЈ” број: 60/89 и 42/90, који се је примјењивао у вријеме кад је тужиља напустила Чајнице, односно три дана узастопно или с прекидима шест дана у току календарске године по члану 53. став 1. под “б” тачка 7. Закона о радним односима “Службени гласник Републике Српске” број 25/93, 14/94, 15/96, 21/96 и 3/97, који се је касније примјењивао). Само узгред се напомиње да је према Закону о раду (“Службени гласник Републике Српске” број 38/00 и 40/00) који је сада на снази, неоправдан изостанак с посла у трајању од три дана у календарској години тежа повреда радних обавеза због којег се раднику може отказати уговор о раду (члан 91. став 1. и 2. тачка 8. у вези са чланом 113. став 1. тачка 1.). Тужиља је, како из утврђеног чињеничног стања произилази, изостала много дуже од три, односно од пет радних дана узастопно. Она је додуше у ревизији истакла да је “можда.... из оправданих разлога била одсутна са посла, што је тужени морао утврдити” и дати јој “прилику да тако (писмено) рјешење.... оспорава на суду”. Из стања у списима међутим не произилази да је тужиља “из оправданих разлога била одсутна са посла”, јер ту тврдњу није објаснила нити аргументовала.

Најзад, правилан је став првостепеног суда да је тужиља извршавала послове код тужене од 23.5.1994. године до 10.10.1994. године на основу касније закљученог уговора (од 1.11.1994. године) у смислу одредбе члана 62. Закона о радним односима (“Службени гласник Републике Српске” број 25/93) који је тада био на снази. Такав уговор закључује предузеће (овдје: тужена) са извршиоцем посла за извршење послова који нису садржани у опису радних мјеста због тога што су привремени и повремени или стални, али њихово обављање траје укупно највише до 20 часова просјечно мјесечно. Закључење овог уговора, с обзиром на то да тужиља није непосредно прије почетка наведеног периода, а ни по истеку рока одређеног уговором фактички радила код тужене, упућује на то да је она била свјесна свог радноправног статуса у односу на тужену, како је то правилно закључио и првостепени суд.

Остали ревизиони наводи без утицаја су на правилност и законитост побијане одлуке.

Како из изложеног произилази, побијана пресуда нема недостатака на које се указује у ревизији, односно на које овај суд пази по службеној дужности. Досљедно томе, ревизија тужиље је одбијена као неоснована (члан 393. ЗПП).

Предсједник вијећа:

Бајагић Здравко

За тачност отправака овјерава

Руководилац судске писарне

Братић Душанка